

Pohjois-Iin Sanomat *Juhlalehti*

25
VUOTTA

HIIVALA

3 KONI

VIRKKULA

5 KANTOLA

Kutsu

POHJOIS-IIN KYLÄYHDISTYS RY:N 25-VUOTISJUHLA

maanantaina 7.5.2012
klo 18.00 - 20.00

Pohjois-Iin koululla
Virkkulantie 27, 91100 Ii

Onnittelujen vastaanotto klo 17.00-18.00
Kylätuvalla (osoite sama)

OHJELMA

Pohjois-Iin koulun oppilaiden
musiikkiesityksiä

Juhlatervehdys puheenjohtaja Anita Sievänen

Kylävaakunan julkistaminen

Harmonikkaesitys
Maria-Liisa Halonen, Aino Tiiri ja Arvo Viinamäki

Huomionosoitukset

Iin mieslaulajien solistit

Juhlamme juontaa kulttuurijohtaja Tuure Holopainen
Lohisoppaa ja kakkukahvit

Pelastuslaitoksen kalustoesittelyä, vanhaa ja uutta!
Juhla pidetään koulun urheilukentällä.

TERVETULOA!

Pohjois-Iin kyläyhdistys ry

Mahdolliset muistamiset pyydämme osoittamaan
kyläyhdistyksen tilille FI26 5350 0240 0104 67

Anita Sievänen

Näin Juhani Aho osuvasti kuvaa Lastuja 1 -teoksessaan kylän alkua, asutuksen varhaisvaihetta kohden pysyvää asutusta. Vuoden 1546 pääveroluettelon mukaan Iin kylässä oli 35 taloa ja 1500 - 1600 -lukujen vaihteessa kylä jakaantui kahtia siten, että Iijoen pohjoispuolella olevia taloryhmiä alettiin asiakirjoissa kutsua Pohjois-Iiksi. Asutushistoriamme kylässämme on siis vanhaa, ja tänään Pohjois-Ii on vireä, muuttovoittainen maisemakylä, jonka vahvuutena ovat ympäristö ja luonnonviihtyisät kylänraitimme sekä nahkisistaan kuuluisa Iijoki ja Perämeren rannikko.

Kyläämme muuttajat ovat useimmiten lapsiperheitä, joilla on innostusta ja taitoa rakentaa uutta ja korjata vanhaa perinteitä kunnioittaen. Lisäksi Pohjois-Iissä on suuri mökkiläisväestö. Kun muutetaan, siellä pitää myös viihtyä - niin kylän kuin kunnankin hengessä, joka rakentuu niissä tarinoissa, joita kyläläiset ja kuntalaiset itse ja muut tahot kertovat omasta kylästä ja omasta kunnasta. Puhdas luonto, maaseudun rauha ja turvallinen ympäristö ovat viihtyvyystekijät, joiden voimaan me täällä Pohjois-Iissä luotamme.

Pohjois-Iin kylä on eri kylien muodostuma - Koni, Hii-vala, Päkikilänkangas ja Junnila, joka tunnetaan paremmin Virkkulana - ja varsinaista kyläkeskustaa ei varsinaisesti ole ollut, mutta vuosien varrella Pohjois-Iin koulusta on tullut kylämme keskus kylätupineen.

7.5.1987 kokoontui 39 kyläläistä Pohjois-Iin koululle perustamaan Pohjois-Iin kylätoimikunnan, johon valittiin Veera Jussila, Pirkko Mäkitalo, Jukka Kärsämä, Eeva Seuranen, Ilmi Veijola, Jukka Tiiri, Arvo Virkkula ja Heikki Hyvärinen. Toimikunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Arvo Virkkula, ja perustavan kokouksen sihteerinä toimi Ilmi Veijola. Arvo Virkkula johti kylätoimikuntaa vuosina 1987-1999, ja sihteerinä sekä rahastonhoitaja toimi tuon ajan Pirkko Mäkitalo.

Toiminta käynnistyi jo heti alkujaan rivakasti, ja joka kuukauden ensimmäisenä tiistaina klo 19 kokoonnuttiin Pohjois-Iin koululle. Toimikunnan yleisen kokouksen yhteydessä 3.12.1987 vietettiin jo Pohjois-Iin kuntosalon avajaisia Pohjois-Iin koululla, ja kylätoimikunnan kokouksessa 8.11.1988 todettiin, että

Puheenjohtajan tervehdys

“Seisoin pitkän aikaa aution talon pihalla. Tuuli kohahteli korvessa. Uudisasutuksen ensimmäinen sukupolvi oli tehnyt tehtävänsä. Hänen jälkeensä tulee kai tähän toinen eläjä ja ottaa mökin. Hänellä on ehkä parempi onni. Mutta hänen on myös helpompi alkaa, sillä hän ei ala koskemattomasta korvesta. Hän asettuu ennen tehtyyn taloon ja hän kylvää siihen vakoon, jonka toinen on jo valmiiksi kyntänyt. Tästä tulee kenties vielä varakas, suuri talo, ja aikain kuluessa kasvaa kylä sen ympärille. Jos he olisivat jääneet pappilaan, toinen kuskiksi ja toinen sisäpiiaaksi, niin olisi heillä itsellään ehkä ollut parempi olla. Mutta korpi olisi jäänyt koskematta ja edistyksen etuvarjatyö tekemättä.”

valaistu kuntosalon on luovutuskunnossa. Samalla se päätettiin luovuttaa Iin kunnan liikuntalautakunnalle kunnossapidettäväksi.

Pohjois-Iin kylätoimikunta toimi 16 vuoden ajan järjestäen näiden vuosien aikana hiihto- ja maastajuoksukilpailuja Pohjois-Iin koulupiirin lapsille ja aloittaen vuonna 1990 oppilaita kannustavan stipendin jakamisen 3-6 luokan oppilaille, yksi tytölle ja yksi pojalle. Aktiivisilla kannanotoilla vaikutettiin myös koulun lakkautusuhkaan ja vastustettiin mm. Virkkulantien uutta tielinjausta. Aloitettiin myös yhteistyö PVO-Vesivoima Oy:n kanssa ja tehtiin useita eri aloitteita Iin kunnalle kylän yleisen viihtyvyyden ja turvallisuuden parantamiseksi. Iin kunnan myöntämät avustukset niin kylätoimikunnan kuin kyläyhdistyksenkin aikana ovat olleet merkittävät. Myös kyläläisten kunnosta pidettiin huolta aloittamalla vuonna 1988 ensimmäisen kerran naisten jumppa ja pidettiin välillä omaa miestenjumppaakin.

Kylätoimikunnan ensimmäiset talkoot pidettiin 19.5.1987 “Siisti Suomi” - talkoilla, ja talkoiden työnimi vaihtui vuosien varrella Nurkat kuntoon -talkoista Kivenvääntötalkoiksi. Tuolloin aloitettu vahva talkooperinne on jatkunut tähän päivään saakka periaatteella: “yhdessä tekeminen on oiva tapa saada kylämme kuntoon tehokkaasti ja edullisesti, ja parhaimmillaan siinä pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin ja tekemään osuutensa elinympäristönsä hyväksi”.

Yhdessä pöytäkirjassa todetaan osuvasti: “joitakin asioita on saatu hoidettua ja osa on vireillä, mutta on vielä hoitamattomiakin asioita”, ja niinhän se on vielä tänäkin päivänä 25 vuotta täyttävässä kyläyhdistyksessämme.

Pohjois-Iin kylätoimikunnan toiminta hiipui muutamaksi vuodeksi vuosikymmenen vaihteessa ja heräsi jälleen eloon vuonna 2002, jolloin tehtiin “Tuumasta toimeen” -kyläkysely kyläsuunnitelmaa varten yhteistyössä Pohjois-Suomen Aikuiskoulutuskeskuksen Kylävalakiat-projektin kanssa. Samalla rekisteröidettiin 15.9.2003 Pohjois-Iin kyläyhdistys ry:ksi, ja hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Meeri Jämsä [nyk. Simoska], varapuheenjohtajaksi Raimo Välikangas, sihteeriksi/rahastonhoitajaksi Maria Tolonen ja hallituksen jäseniksi Riitta Hopponen, Tuula Tiiri ja Taina Häkklä.

Vuonna 2002 perustettiin myös Hiastinhaaran toimikunta, jonka työn tulokset voitte lukea juhlauskaisustamme. 6.9.2003 pidettiin

kylätuvan avajaiset ja aloitettiin vilkas kerhotoiminta: ikäihmisten porinapiiri, perhekahvila, pidettiin historia-iltoja, kansalaisopiston kursseja jne. Lähiliikuntapaikka hanke toteutettiin vuosina 2003-2008. Vuonna 2004 rakennettiin skeittirata ja tehtiin linja-auto-katos nelostien varteen.

Kuten huomaatte, tehokkaasti on 25 vuoden ajan tartuttu toimeen sekä kehitetty Pohjois-Iitä eteenpäin, ja se myös huomattiin: Pohjois-Iin kyläyhdistys ry valittiin Vuoden 2008 Iiläiseksi kyläksi ja Pohjois-Pohjanmaan Vuoden kyläksi 2008. Valtakunnallisesti kyläyhdistyksemme sai tunnustusta ja laajalti kiitosta Valtakunnallinen Vuoden Kylä 2009 valinnalla, perusteluina: “Pohjois-Ii on todellinen alueensa kehittäjäorganisaatio, jossa tehdään kyläsuunnittelua laajana prosessina ja kylässä on hyödynnetty hyvin hankerahoitusta, toteutettu useita elinkeinohankkeita, tiedottaminen on aktiivista ja Pohjois-Iissä ei ole omaa kyläasiamiestä vaan kaikki tehdään talkoilla”.

Puheenjohtaja Meeri Simoskalle myönnettiin vuonna 2009 työstään kylätoiminnan hyväksi Suomen Kylätoiminta ry:n hopeinen ansiomerkki.

Kylämme ei ole myöskään unohtanut kulttuuriaan ja juuriaan, ja seuraavana suurena yhteistyönä kylässämme aloitetaan oman muistitiedon, asutushistorian, sukujen tarinoiden ja valokuvien kerääminen 30-vuotisjuhlissamme julkaistavaa kyläkirjaamme varten.

Kiitokset Teille kaikille ahkerille ja innokkaille kyläläisille ja pitkäaikaisille yhteistyökumppaneillemme Iin kunnalle, Pohjois-Iin koululle, Pohjois-Iin jakokunnalle ja PVO-Vesivoima Oy:lle.

“Enää ei rakenneta herroja haukkumalla, mutta heidän ymmärrystään on syytä petrata, ja yksinkin olemme paljon, mutta yhteistyössä olemme vielä enemmän.”

Nähdään 7.5.2012 klo 18 !

ANITA SIEVÄNEN

Kyläyhdistyksen puheenjohtaja 2012 -
www.pohjoisiinkylayhdistys.fi

Iin kunnan tervehdys

VÄINÖ KLASILA, Kunnanvaltuuston puheenjohtaja

Iin kunta on Pohjois-Suomen harvoja väestöltään kasvavia kuntia. Iin väkiluku on lisääntynyt viime aikoina noin sadalla hengellä vuosittain, ja nyt meitä iiläisiä on jo yli 9 500 henkeä. Väkilukua kasvattavat sekä suuri syntyvyys että muuttoliike, joka tuo tänne enemmän väkeä kuin täältä muuttaa pois.

Iin kunnan talous on kehittynyt kuntaliitoksesta eli vuodesta 2007 lähtien myönteisesti. Tuolloin pahasti ”pakkasella” ollut kuntatalouden vinoutumaa on pystytty oikaisemaan niin paljon, että viime vuoden lopulla tulivat kaikki alijäämät katettua ja ylijäämääkin jää lähes yhden miljoonan verran.

Kuten meillä yksityisillä henkilöillä tulojen on oltava menojen suuremmat, sama ajattelu pätee myös kunnan taloudenpitoon. Kunta ei voi myöskään elää velaksi. Velkojen hoitamiseen tarvittavat rahat ovat nimittäin pois kuntalaisten palveluista. Vakaata kuntatalous on siis myös hyvien peruspalvelujen säilymisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Viime aikoina on niin paikallisesti täällä lissä kuin myös koko Suomessa keskusteltu kuntarakennemuutoksesta ja sen tarpeesta. Minusta kuntaremontti saattaa olla paikallaan silloin, kun kunta on väkimäärältään niin pieni, ettei se voi tuottaa peruspalveluja ilman suuria valtionapuja, tai jos kunnan talous on jo siinä kunnossa, etteivät tulot riitä millään konstilla menojen kattamiseen.

Meillä täällä lissä tilanne ei ole edellä kuvatus kaltainen. Ii ei ole enää pikkukunta, jonka elämä tai kuolema riippuu valtion toimenpiteistä. Toki valtionavulla on edelleen merkitystä, mutta kunnan saamista kuntalaisten maksamista veroeuroista kertyy huomattavasti enemmän kuin valtionavuihin, ja verotulot ovat esimerkiksi viime vuonna nousseet enemmän kuin talousarvioita laadittaessa uskallettiin ennustaa.

Väinö Klasila (SMO PIRI)

Paranisivatko iiläisten palvelut Ouluun liityttäessä? Jotkut näyttävät lehtikirjoitusten perusteella näin uskovat! Minusta meidän kannattaa miettiä, kuka Oulussa ajaa iiläisten asioita, kun Oulun suuralueen valtuustoon ei monta iiläistä pääse. Miten käy Iin yritysten, työpaikkojen ja koko alueen kehityksen? Pelkään, että nykyinen myönteinen kehitys saattaa pysähtyä Oulusta tultaessa Kelloon tai viimeistään Haukiputaalle, sillä tuskin se tänne Oulun peräkylään yltää!

Iissä on laaja ja monipuolinen yhdistystoiminta, jonka merkitystä ei voi liikaa korostaa. Yhdistykset tarjoavat väljän hyvien harrastusten pariin ja tuovat samalla toimintaan mukaan lähetevälle laajan ystävä- ja tuttavapiirin. Yhdessä toimiminen ja tekeminen lisäävät yhteenkuuluvuutta, parantavat viihtyvyyttä ja nostavat kotiseutuhenkkeä. Tutkimukset osoittavat, että ne jotka harrastavat, elävät terveempinä ja pitempään kuin ne, jotka oleilevat yksikseen kotona.

Pohjois-Iin kyläyhdistys on toiminnallaan osoittanut kaiken edellä mainitun täydeksi todeksi. Nyt juhlija yhdistys tunnetaan koko maassa Valtakunnallisen Vuoden kylä -tittelin vuoksi.

Haluan Iin kunnan puolesta onnitella ja kiittää Pohjois-Iin kyläyhdistystä 25 -vuotisesta toiminnasta ja toivottaa yhtä uutta toimintavuotta myös eteenkin päin.

Kyläyhdistyksen hallitus (SMO PIRI)

POHJOIS-IIN KYLÄYHDISTYS RY:N HALLITUS VUONNA 2012

Anita Sievänen, puheenjohtaja 0400 461 880, anita.sievenan@gmail.com

Hilkka Kynkäänniemi, jäsen 050 3436 625, hilkka.kynkaanniemi@ouka.fi

Raimo Välikangas, varapuheenjohtaja 040 5645 877

Juhani Miettunen, jäsen 0400 966 475, miettunenjuhani@gmail.com

Leena Tiiri, sihteeri - rahastonhoitaja 040 5442 127, leena.tiiri@luukku.com

Markku Veijola, jäsen (puuttuu kuvasta) 0400 182 340, markku.veijola@pp.inet.fi

OLLI TIIRON ARKISTO

Vuonna 1930 toimitetuissa eduskuntavaaleissa käytti äänioikeuttaan neljä sukupolvea Tiiraja: 92 vuotta täyttänyt leski Sofia Tiiri sekä poikansa talokas Kalle Tiiri, tämän poika Johan Tiiri sekä vielä hänen poikansa Heikki Tiiri, kaikki Pohjois-Iin kylästä. Vaalilautakuntaan kuuluivat oikealta Arvid Virkkula, K.G Veijola, J.F Hiivala, Jaakko Rajala sekä Heikki Häyrynen. Äänestys tapahtui Virkkulan talossa.

Tapahtunut Pohjois-Iin kylässä

OLLI TIIRO

Kylä on muotoutunut Kantolantien, Virkkulantien ja nelostien varteen sekä joen pohjoisrannalle Konin- ja Hiivalanteille.

Kantolantie tunnettiin ennen Torniontienä. Ennen lapset kyselivät toisiltaan, että ”Tiiäkö miksi maantie on niin mutkanen”. Vastaus kuului: ”Ko se on pula-aikana Ruottisa tehty ja siitä tuli liian pitkä, niin siihen piti tehdä mutkia, että se mahtu tuohon”.

Oikeasti se on alunperin ollut karjapolku, jota on sitten aikaa myöten tarpeen vaatiessa aina levennetty ja tasoitettu. Nyt nykyvuosina siitä on jo pahimmat mutkat oiottu.

Pohjois-Iin kylällä kuten varmaan monessa muussakin kylässä, oli viisikymmenluvulla miltei joka talossa lehmä tai kaksi, lähinnä maidon omaa käyttöä varten. Ylimääräinen maito lähetettiin pänikällä maitoauton mukana meijeriin. Siitä saatiin samalla hieman sivutuloja. Nyt on maidontuottajat vähentyneet, ettei niitä ole kuin kaksi koko kylän

alueella: Akolassa Juha ja Eija Jämsä sekä Kantolassa Eero ja Kaisu Kantola.

Ruutusotamiehiä ja kuningaskin käynyt

Kuin muistona menneiltä ajoilta Pohjois-Iissä on kaksi sukutilaa, joissa on sukuviiri merkinä katolla. Veijolassa on Jouko ja Maija Veijolan omistama tila, joka on ollut saman suvun hallussa vuodesta 1697. Tilanomistajat ovat eläkkeellä ja pellot annettu naapurille viljeltäväksi. Toinen sukutila on Paasonrannalla Olli ja Tuula Tiiron omistama Paasontila, joka on ollut saman suvun hallussa vuodesta 1770. Tälläkin tilalla omistajat ovat eläkkeellä, he ovat osan pelloista myyneet ja loppuja viljelee naapuri. Ruutusotamiesten aikaan

PUHEENJOHTAJAT

Arvo Virkkula	1987 - 1999	kylätoimikunta
Outi Koistinen	2000 - 2001	kylätoimikunta
Meeri Simoska	2002	kylätoimikunta
	2003 - 2011	kyläyhdistys
Anita Sievänen	2012 -	kyläyhdistys

SIHTEERIT/RAHASTONHOITAJAT

Ilmi Veijola	7.5.1987	sihteeri, kylätoimikunta
Pirkko Mäkitalo	1987 - 1999	kylätoimikunta
[vuodesta 1988 lähtien sihteeri on toiminut myös rahastonhoitajana]		
Helena Tyykkiluoto	1999 - 2000	kylätoimikunta
Maria Tolonen	2003 - 2008	kyläyhdistys
Anita Sievänen	2009 - 2010	kyläyhdistys
Leena Tiiri	2011 -	kyläyhdistys

VARAPUHEENJOHTAJAT

Raimo Välikangas	2003 -	kyläyhdistys
------------------	--------	--------------

HIASTINHAARAN TOIMIKUNTA

Yrjö Tuominen	2003 -	puheenjohtaja
Arvo Virkkula	2003 -	
Veera Jussila	2003 -	
Jorma Tiiri	2003 -	
Terttu Lampela	2003 -	

Paasonrannan Tiiron suvulla on oma sukuvaakuna, jonka on suunnitellut Jukka Suvisaari vuonna 1992.

Paasantilalla oli velvollisuus pitää ja elättää ruotusotamiestä. Tilalle on Suomen Heraldinen seura myöntänyt sukuvaakunan.

Virkkulan talossa oli kestikievari, jossa matkustajat saivat ruokaila ja levähtää matkan rasituksista sekä tarvittaessa myös yöpyä. Majatalolla oli velvollisuus kuljettaa matkustajat ja posti seuraavaan majataloon. Ruotusotamiesten aikaan Virkkulan talolla oli velvollisuus pitää ja elättää kersanttia. Talo on toiminut myös Pohjois-Iin alueen äänestyspaikkana.

Kuninkaanniemen tiehaarassa on niin kutsuttu Kuninkaan petäjä, jonka varjossa on Ruotsi-Suomen kuningas kuulemma istunut ja levännyt matkalla Suomesta Ruotsiin. Hänelle oli tarjottu leipäjuustoa ja hän oli mieltynyt siihen niin, että oli haetuttanut kaikista taloista kaiken leipäjuuston.

Toisenkin kerran kuningas on käynyt Kuninkaanniemessä. Hänen ollessaan laivalla purjehtimassa hän oli soudattanut itsensä rantaan ja noussut siellä maihin. Tietoa ei ole, mikä maihinnousun tarkoitus lienee ollut.

Kylän oma palokunta

Pohjois-Iissä on toiminut vapaaehtoinen palokunta, joka päätettiin perustaa vuonna 1934. Perustava kokous pidettiin Joh Tiiron talossa. Puheenjohtajaksi valittiin Joh Tiiri ja varalle M.Rajala. Kirjuriksi nimettiin John Virkkula. Palopäälliköksi valittiin talokas Arvo Tuominen, ja hänen ensimmäiseksi varamieheksi Martti Rajala sekä toiseksi varamieheksi talokas Kalle Palukka.

Johtokuntaan valittiin lippuäänestyksellä Joh Tiiri, Jaakko Kurtti, Arttu Välikangas ja John Virkkula. Varojen keräystoimikuntaan valittiin Katri Tiiri, Fanni Kantola, Aino Torvela, Helka Teppo, Arttu Välikangas, Emil Häyrynen, Ville Torvela ja Heimo Tuominen.

Palokunnan säännöt virallistettiin vuonna 1937. Joh Tiiri luovutti omistamansa

Kun liikenneyhteydet kirkonkylään paranivat, palokuntainnostus laimeni

talon palokunnantaloksi, siellä pidettiin iltamia ja kerättiin varoja palokunnan tarpeisiin. Myöhemmin siinä asui hänen poikansa Jussi Tiiri.

Palokalusto oli sijoitettu Kalle Palukan taloon. Moottoriruiskua säilytettiin Palukan pirtissä. Paloharjoituksia pidettiin Palukan pihalla ja lähitienoolla. Myöhemmin kun liikenneyhteydet kirkonkylään paranivat, palokuntainnostus laimeni ja se päätettiin lakkauttaa. Kalusto luovutettiin korvauksetta kirkonkylän palokunnalle.

Palokunnan tiedot on suurelta osin lainattu Iin palokunnan 100-vuotiskirjasta, josta saa tarvittaessa lisätietoja. Joh Tiiri tunnettiin kylällä paremmin Janne Tiirona.

Kauppoja joka lähtöön

Niisanottuja kyläkauppoja oli Pohjois-Iissä useampia. Jaakko ja Kaija Torvela

perustivat Junnilaan sekatarvakaupan, jota myöhemmin hoiti Lassi Paaso. Tuomo Häyrynen perusti kaupan kotiinsa sekä myöhemmin rakensi uuden aivan nelostien varteen, mikä kylläkin jouduttiin melkein heti purkamaan tien leventämisen johdosta. Tuomo siirtyi vaimonsa kanssa Osuusliike Turvan myyjäksi Haminaan.

Otk:n Osuuskauppa oli keskellä Päkkinlänkankaan kylää. Vähän matkan päässä oli Väinö Keltamäen lihakauppa ja siinä vieressä oli Sok:n Turva. Jonkin matkan päässä oli Virkkulan Hiltalla vaate- ja karkkikauppa. Siitä vielä vähän eteenpäin oli Mähösen sekatarvakauppa, joka siirtyi myöhemmin Veera Jussilalle. Veijolassa oli Kurttilan kauppa ja Turvan kauppa. Päkkinlänkankaala oli vuoronperään myös kioski melkein joka nurkanpäässä.

Kylälle nimi talon mukaan

Päkkinlänkangas on saanut nimensä, koska se on suurimmaksi osaksi Päkkinlängentalon maalla. Se olikin aikanaan iso talo, mutta 1800-luvulla siitä eroteltiin noin kymmenen eri maatilaa. Päkkinlängentalon rakennukset sijaitsivat Juntusen Arvon talosta jonkin verran rantaan päin. Paikalla on vielä muutama iso kivi muistona luonnonkivistä tehdystä isosta navetasta. Perimätieto kertoo, että kun tämä tila jaettiin ja tavaltaan lakkautettiin, siinä myytiin irtaimistoa kaksi päivää huutokaupalla.

Talon viimeinen isäntä oli Heikki Päkkinlä, joka osti sitten Hiivalan taloon kuuluvan Hietalan torpan. Hänen poikansa taas oli legendaarinen Hietalan Kalle, jolla oli toinen jalka puujalka ja jonka kerrottiin ampuvan kutsumattomia ja häiriköiviä lapsia haulikolla suolapanoksilla. Mielestäni se oli kuitenkin vain sellaista puhetta. Itse kävin siellä lapsena monet kerrat, eikä minua koskaan uhattu, tosin olin heille aika läheinen sukulainen, liekö se auttanut asiaa.

RIIVA PIRI / KARTTA MAANMITTAUSLAITOKSEN ARKISTO 1865

Sattuipa kerran Leistolla

PERTTI HUOVINEN

Pohjois-Iin tai muunkaan Iin ensimmäisistä asukkaista ei ole olemassa kirjallista dokumenttia. Varhaisimmista ajoista on vain hajanaisia tietoja.

R

uotsin hallitsijaksi 1500-luvun alkupuolella nousut Kustaa Vaasa alkoi kartuttaa valtion tuloja ja aloitti systemaattisen verotuksen. Sitä varten laadittiin luettelot verotettavista tiloista sekä hallintojärjestelmä, jolla varoja koottiin. Nämä luettelot ovat arkistoissa ja niissä on hyvinkin tarkkaa tietoa.

Iin vanhin veroluettelo on vuodelta 1547 ja siinä mainitaan tilallinen nimeltä Tuomas Ollinpoika Leisto. Koska Pohjois-Iistä aletaan mainita omana kylään vasta viitisenkymmentä vuotta myöhemmin, ei ole varmaa, oliko hän pohjoisiläinen. Todennäköisesti oli, sillä Leiston tila on ollut Pohjois-Iissä vanhan Turku-Tukholma-maantien varressa. Leistonperäksi kutsutaan Kantolantien varressa vajaa kolme kilometriä nelostieltä olevaa muutaman talon kylää.

Tuomas Leiston tila oli iso, sillä hänen mainitaan omistaneen 21 lehmää. Leiston tilan maaomaisuuskin on ollut laaja, sillä käsittääkseni esimerkiksi Kantolan tila on erotettu aikanaan Leiston tilasta. Olen ihmetellyt, miksi Leiston tila on perustettu jokirannasta syrjään. Toki se on ollut Kantolanlahden rannalla, ja karjankasvatuksen lisäksi kalastusmahdollisuus on ollut hyvä. Leiston historia on siis pitkä, ja siellä on aikojen saatossa sattunut yhtä ja toista, mikä kertoo siitä, että Iin historia on paljon muutakin kuin aina esille otettava Hamina.

Leiston tilasta muistuttavat vielä tänäkin päivänä kookkaan kivinave-tan jäännökset Leistonperänä tunnetulla kohdalla Kantolantien varrella.

KALALUVAT IJOELLE
myyvät Kuha, Kärkkäinen, Nenonen, Jäppinen
Luvat kattavat Pohjois-Iin kalastuskunnan lisäksi Etelä-Iin kalastuskunnan alueet Ijoessa ja Ijoen edustan merialueella
Lisätietoja www.kalaaista.fi, kala.ii@iiseutu.fi
0400 434798 Risto Tolonen

IIN KIINTEISTÖ- JA JÄTEHUOLTO V. PAAKKOLA
• likakaivojen tyhjennys • viemärien avaus/sulatus
• kiinteistöjen jätehuolto • jäteastiat/säiliöt
• vaihtolavat • talvella lumen auraukset
Palokantatie 22
91100 Ii
Teemme puhdasta jälkeä. Soita tuki 817 3496
p. (08) 817 3496, 0400 388 622, 0400 689 818

Luontaistuntija
Omega **33,90€**
Red Krilliöljy (60 kaps.) 2 yhden hinnalla
IIN KEMIKALIO-TEKSTIILI JA LUONTAISTUOTE
Haminantie 8 li, puh/fax (08) 817 3360

HAMINAN GRILLI & KIOSKI
Tötteröt ja Softits myynnissä
LAURINTIE 2, 91100 II, PUH. (08) 817 6025

- TERÄSRAKENTEET
- KONEISTUKSET
ANNANPALON KONEPAJA
Timpurintie 3, 91100 II,
puh.(08) 817 6364, 040 536 4770, www.ii-trailer.fi

Luostarinniityn tapaus

Jo ennen Tuomas Leistoita mainitaan Leistolla pidetyn käräjiä, joissa oli ollut paikalla peräti Turun piispa Magnus, Korsholman läänin maaherra ja Naantalin luostarin edustaja. Käräjöinnin aiheena oli se, että Leiston isäntä Maunu Kuninkaanpoika oli ostanut kemiläiseltä Cecilia -nimiseltä naiselta kaksi kolmasosaa erästä Iissä olevasta tilasta. Hän oli lahjoittanut tilasta puolet kirkolle ja puolet Turkuun suunnitellulle Pyhän Annan naisluostarille varmistaakseen taivasosuuttaan. Kun luostarin perustamisesta ei näyttänyt tulevan mitään, Maunu myi luostarille lahjoittamansa osuuden eräälle Paavo Ollikanpojalle.

Kun naisluostari kuitenkin aloitti toimintansa Naantalissa ja peri aiottun Turun luostarin oikeudet, antoi käräjätuomari Olavi Svärd Iin käräjillä 21.7.1445 tuomion edellä mainittujen herrojen läsnä ollessa, että Maunun myymä maaomaisuus pitää antaa Naantalin Luostarille. Tämä maapala oli Illinsaassa pohjoisrannalla, missä nyt on peltoa ja metsää. Paikan nimikin on ollut Luostarinniity. Lähellä olevaa koskea, josta pyydettiin lohta, nimitettiin asiakirjoissa Luostarinniityn kalavedeksi.

Olen miettinyt sitäkin, miksi isäntä Maunulla oli lisänimi Kuninkaanpoika. Ei kai vain Ruotsin kuningas ollut majoittunut joskus kulkumatkallaan Iissä ja emännän vieraanvaraisuuden seurauksena jättänyt lisänimen Maunu -pojalle? Naapurin kuningashuoneeseen on kautta aikain liittynyt huikentelevaisuutta. Yritin viime kesänä lomareissulla käydä Naantalin luostarikirkossa perimässä takaisin Iihin luovutettua omaisuutta, vaikkapa kynttilänjalan tai kattokruunun, mutta pahaksi onneksi kirkko oli remontissa ja kiinni.

Kun pappi ja nimismies tappelivat

Lokakuussa 1753 sattui Leistolla erikoinen tapaus. Ruotsissa oli tullut 1700-luvulla voimaan hieman kummallinen säädös, niin sanottu ylellisyysasetus. Sillä puututtiin muun muassa pukeutumiseen, esimerkiksi kalliiden tekstiilien kuten silkin käyttöön. Ihmisten piti pukeutua säätynsä mukaisesti eikä varsinkaan köyhillä saanut olla vääränlaisia kampeita. Valvonta kuului nimismiehille, joiden piti hoitaa virkavelvollisuutensa "kaikella kohteliaisuudella". Tämä unohtui joskus virkain-toisimmilta.

Ihmisten piti pukeutua säätynsä mukaisesti eikä varsinkaan köyhillä saanut olla vääränlaisia kampeita

Iin nimismiehenä oli kyseisenä aikana erityisen tunnollinen mies nimeltä Johannes Bäck. Leistolla pidettiin kinkereitä, katekismuksenkuulusteluita. Kuulusteluja toimitti armovuodensaarnaaja Johan Freytag. Armovuosi oli leskeksi jääneelle ruustinnalle annettu

aika, jolloin seurakunta elätti hänet ja papin virkaa toimittavaa nimitettiin armovuodensaarnaajaksi. Hänen toivottiin naivan leskiruustinnan ja turvaavan tämän toimeentulon.

Nimismies Bäck tuli Leiston kinkereille alkaen synnätä paikalla olleiden rahvaannaisten päähineitä. Saarnaaja Freytag piti Bäckin virkaintoisuutta turhana, häiritsevänä ja meneillään olevaan toimitukseen nähden erittäin sopimattomana. Tuskinpa nykyisetkään Pohjois-Iin naiset tykkäisivät, jos viranomaisen alkaisi synnätä heidän hattu- tai huivimuotiaan. Erimielisyys johti herrat käsirysyyn, jossa Bäck ikämiehenä (63 vuotta täyttäneenä) jäi pian alakynteen. Pappi pieksi hänet mustelmille ja harvensi vielä harmaata tukkaakin. Kinkeriyleisölle tapaus oli tietysti mukavaa vaihtelua. Suurin osa lienee ollut papin kannustajia, koska Bäck ei ollut mikään kansansuosikki.

Bäck lienee ollut jossain määrin kiivasluonteinen, sillä hän oli aikaisemmin pieksänyt pohjoisiläisen postirenkinsä Pekka Junnin vaimon Margaretan pampulla niin pahoin, että tämä ei pystynyt hoitamaan lapsiaan kymmeneen viikkoon. Pieksämisen syynä oli se, että Margareta oli syyttänyt miestänsä Pekkaa talon palvelijan Maria Antintyttären aviotto-

Ruotsi-Suomen kuninkaat ovat jättäneet seudulle muitakin muistoja itsestään kuin Maunu Kuninkaanpojan nimen. Tarinan mukaan kuningas on noussut aluksestaan maihin Kuninkaanniemessä sekä pitänyt evästaukoa tien risteyksessä olevan nyt jo sangen iäkkään männyn juurella. Tapahtumasta on jäänyt muistoksi paikan nimi.

man lapsen isäksi. Bäckin mielestä naisen oli ollut syytä pitää suunsa kiinni, mutta kun tämä ei totellut, niin nimismies vähän ojensi.

Julkishäät

Kymmenen vuotta kinkeritappelia myöhemmin tapahtui Leistolla mukavampaa. Jatkuvasti sotia käyvään Ruotsiin oli kehitetty sotilaiden rekrytointijärjestelmä ruotujakolaitos. Sen myötä syntyivät pitäjiin upseerien ja aliupseerien virkatalot. Pohjois-Iin Leistolasta tehtiin kersantitalo. Ensimmäinen sotilaisisäntä oli kersantti von Oclawitz.

Oclawitzillä oli tyttäriä ja kesällä 1763 vietettiin Maria Magdalena von Oclawitzin häitä. Sulhanen oli Mikael Toppelius. Morsian oli parikymppinen ja sulhanen kymmenkunta vuotta vanhempi. Ei ole tietoa, kuinka suuret häät olivat, mutta porukkaa lienee ollut. Mikael Toppelius oli Tukholmassa opiskellut taidemaalari, joka loi maineensa kirkkomaalarina. Seuraavalla vuosikymmenellä hän maalasi tunnetut Haukiputaan kirkon maalukset, joissa hän

Pohjoisiläisen Maria Oclawitzin pojanpoika oli satusedäksikin mainittu historioitsija ja kirjailija Sakari Topelius

kuulemma sijoitti palkanmaksussa kitsastelleiden Iin kirkkoneuvoston jäsenten näköisiä miehiä helvettiin.

Iläisten visusteluista huolimatta Topelius lienee

pärjännyt ihan hyvin, sillä hän osti oman komean talon Oulusta nykyisen Torikadun varrelta. Keltainen puutalo on Torikatu 16:ssa vielä nytkin. Pariskunnan avioliitto oli onnellinen ja siitä siunaantui peräti yksitoista lasta. Pohjoisiläisen Maria Oclawitzin pojanpoika oli satusedäksikin mainittu historioitsija ja kirjailija Sakari Topelius. Pitäisiköhän koululle laittaa muistotaulu?

Isoja sotapäälliköitä

Oclawitzien jälkeen 1770-luvulla Leistolle ilmestyi vapaaherrallinen suku Stjerncreutz. Suku oli alun perin skottilaista aatelia, mutta ollut Suomessa jo ennen 1500-lukua. Leistolle asettuneet Stjerncreutzit olivat upseereita. Kun Suomi joutui Venäjän alaisuuteen vuonna 1809 Ruotsin häviämisen Suomen sodan seurauksena, siirtyivät monet siviiliin. Niinpä Johan Zacharias Stjerncreutz, joka äitinsä puolelta oli aiemmin mainitsemaani Bäckin sukua, viljeli maata Leiston isäntänä siviilimiehenä.

Hänen poikansa Johan Albin jatkoi suvun sotilaspereinteitä ja eteni everstiluutnantiksi ja Suomen suuriruhetinaskunnallisen luotsi- ja majakkalaitoksen päällikön apulaiseksi. Toinen poika Fredrik Wilhelm oli pastorin apulaisena Iissä ja myöhemmin Utsjoen kirkkoherrana. Nuorimmasta pojasta Zacharias Aleksanderista tuli Venäjän Itämeren laivaston kontra-amiraali. Hän solmi avioliiton rikkaan helsinkiläisen räätälimestarin Albin Palmqvistin tyttären Sofian kanssa. Sofian sisar Albina oli Aleksis Kiven ihastuksen kohde. Kun katselin elokuvaa Aleksis Kiven elämä, tuli mieleen, eräässä juhlahetkessä, että jos tuo olisi dokumentti, siinähan olisi mukana oman kylän poika Stjerncreutzin Saku Leistolta.

IIN APTEEKKI

Iin Apteekki
puh. (08) 817 3010

Laurintie 2

pirkko.kilponen@salnet.fi

RENKAAT
EDULLISESTI

Paavo Jäppinen Ky

Haminantie 2, p. (08) 817 3835

Koistisen
KORJAAMO OY
Poikkisaarentie 48, li
Henkilö- ja pakettiautot

- Huollot ja korjaukset
- Autosähkötyöt
- Vikadiagnoosit
- Ilmastointihuollot
- 4-pyöräsuuntauokset
- Rengastyöt

040-708 2438

Onnittele kevään
juhlijoita kukkasin!

Iin Kukkakauppa
Haminantie 1, li • Puh. (08) 8176 100 • www.arvokavaoy.fi

MINUN KYLÄNI

TÄÄLLÄ POHJOIS-IISSÄ ON LUONTOA VAIKKA MUILLE JAKAA, MARJAKAUPPIAS LAADUN TAKAA. VANHOILLE IHMISILLE ON HYVÄT TAVAT OPETETTU, MUTTA NUORET – KOKONAAN KOHTELIAISUUDET LOPETETTU. KOULUNI ON TÄÄL, SINNE POLKEE PITÄÄ IHAN JOKA SÄÄL. AINA KANNATTAA URHEILLA, SILLOIN EI OLE ELÄMÄSSÄ OSAA MURHEILLA. SIKS TÄNNE ENEMMÄN VOIS TEHDÄ LATUJA, KUN JOKAIPAASSA ON JO IHAN TARPEEK KATUJA. NIIN SITTE, MITÄ TÄÄ MULLE MERKKA, NIIN SITÄ, ETTÄ KOULUA VIITENÄ PÄIVÄNÄ VIIKOSSA TERKKA. EHKÄ VÄHÄN ENEMMÄNKIN. ILLINSAARESSA TAAS KULUU VAPAA-AIKA, SE PAIKKA ON KUIN RUUSUTAUKA. KAIKKI KAVEREERA SIELLÄ, MUTTA SE ONKIN VAIN MEIDÄN TIELLÄ. TAVALLISIA OVAT MUUT KUJAT, YSTÄVYYSSUHTEET EI AINAKAAN NIIN LUJAT. EN KYLLÄ HIRVEENÄ TIEDÄ TÄSTÄ ASIASTA, JOTEN PISTETÄÄNPÄ PÄLPÄTYKSENI ETEEN NASTA. ILLINSAARIHAN KUULUI TAVALLAAN IIHIN POHJOISEMPAAN, JOTEN MIKÄS TÄSSÄ, SE KULUU PAIKKAAN PARHAIMPAAN. KYLLÄ TÄYTYY MUUTEN OLLA MAHTAVA JUTTU, ETTÄ JOKI, LUKKURIMÄKI, KIMMELTÄVÄ HANKI RANNASSA, IHANAT URHEILUMAHDOSSUUDET, OVAT JOKAPÄIVÄINEN TUTTU. EI TÄSSÄ KYLLÄ PITÄS OLLA VALITTAMISTA YHTÄÄN, AJATTELEE HETI, KUN VÄHÄNKIN KAUPUNGISSA NYHJÄÄN.

INKA VÄLIPAKKA 6. LK

MEIDÄN KYLÄ

TÄÄLLÄ P-IIN PUOLELLA ON MAHTAVA KOULU. KOULUSSA ON VÄHÄN KIVAA, MUTTA JOS ON KIINOSTUNUT EDES VÄHÄN, NIIN KOULU ON PARAS. KESÄLLÄ AURINKO PAISTAA JA TÄÄLLÄ ON MYÖS KAUNIITA KURKIA JA JOS OIKEEN TARKKAAN KATSOO NIIN NÄET KAUNIIN KYLÄN. PUUT OVAT KYLLÄ VANHOJA MUTTA ON NIISSÄ HYVÄTKIN PUOLET KUTEN KORKEITA JA KAUNIITA. LINNUT LAULAVAT JA ELÄIMIÄ ON PALJON.

KOHTI TALVEA

TALVELLA ON MUKAVA LEIKKIÄ TAI LASKEA MÄKEÄ TAI LASKETELLA MUTTA TALVELLAKIN ON HUONO PUOLET, KUTEN TIET ON JÄÄSSÄ NIIN SE TEKEE PYÖRÄILEMISEN VAIKEAKSI JA VAARALLISEKSI. JÄÄLLÄ ON MUKAVA LUISTELLA.

ALEX ALARAASAKKA 3. LK

POHJOIS-IISSÄ ON MUKAVAA ASUA

KOTISEVTUNI POHJOIS-II ON MUKAVA PAIKKA ASUA. TÄÄLLÄ VOI HARRASTAA MONEN LAISTA JA ON TÄÄLLÄ POHJOIS-IIN KOULU. TÄÄLLÄ ON MYÖS VANHEMPAIN YHDISTYS. VANHEMPAIN YHDISTYS JÄRJESTÄÄ KAIKKEA KIVAA ESIM: HALLOWEEN JUHLIA, RETKEJÄ ESIM HAILUOTOON, KYLÄJUHLIA. POHJOIS-II VOITTI IIN KYLÄ KILPAILUN, JA POHJOIS POHJANMAAN KYLÄKILPAILUN. JA KOKO SUOMEN KYLÄ KILPAILUN. POHJOIS-IIN KOULUN KUUTOS LUOKKALAISET JÄRJESTÄVÄT DISCOJA, JA MYYVÄT ESIM. SUKKIA, KARKKIA, KEKSIÄ JA MAUSTEITA, KERÄÄVÄT RAHAA LUOKKA RETKEEN.

JENNI-MARIA LAAJOKI 5. LK

POHJOIS-II

POHJOIS-II ON RAUHALLINEN JA PIENI KYLÄ IJOEN RANNALLA. SIELLÄ ON OMA KOULUKIN, JOTA ITSEKIN KÄYN. TÄÄLLÄ EI PALJON TEHTÄITÄ OLE, MUTTA NELOS-TIE KULKEE AIVAN VIERESSÄ, JOTEN SEN LÄHISTÖLLÄ ASUVAT JOUVUVA KESTÄMÄÄN YMPÄRI VUOROKAUTISTA LIKENNETTÄ. KALASTUS MAHDOLLISUUDET OVAT HYVÄT YMPÄRI VUODEN, JA ONHAN TÄÄLLÄ OMA KALAKAUPPAIN. KALALAJEJA ON AINA NAHKIAISISTA KIRJOLOHIIHIN, JA KALAPAUKKOJA ON PALJON. TÄÄLLÄ ON MYÖS PALJON TAPAHTUMIA. TAPAHTUMIA ON KOULUN OPPILAILLE, SEKÄ MUILLEKKIN KYLÄLÄISILLE RUNSAASTI. JOTAIN POHJOIS-IISTÄ KERTO O SE ETTÄ SE ON VALITTU IIN- POHJOISPOHJANMAAN JA JOPA KOKO SUOMEN VUODEN KYLÄKSI. POHJOIS-II ON SIIS KOKO SUOMESSA ARVOSTETTU KYLÄ. NÄIDEN TIETOJEN POHJALTA VOIN SANOA, VAIKKEN SIELLÄ ASUKKAAN, ETTÄ POHJOIS-II ON HYVÄ PAIKKA KÄYDÄ KOULUA, ASUA JA ELÄÄ.

TEEMU PYÖRÄLÄ 5. LK

MINUN KYLÄNI

POHJOIS-II ON TÄRKEÄ PAIKKA KOULUN JA KAVEREIDEN KANNALTA. POHJOIS-II ON MYÖS HYVÄ KOULU PAIKKA EKALUOKKALAISILLE, SILLÄ TÄÄLLÄ ON RAUHALLISTA. HYVÄT PUOLET POHJOIS-IISSÄ ON SE ETTÄ TALVELLA TÄÄLLÄ VOI KÄYDÄ LUISTELMASSA JA KESÄLLÄ TAAS VOI KÄYDÄ UIMASSA TAI PELAAMASSA KORI- JA JALKAPALLOA. POHJOIS-IIHIN VOISI TEHDÄ LIKUNTAPAUKAN JOSSA NUORET SEKÄ VANHAT JA SILTÄ VÄLILTÄ VOISIVAT KÄYDÄ URHEILEMASSA. TÄNNE VOISI MYÖS TEHDÄ VANHOILLE IHMISILLE PAUKAN JOSSA HE VOISIVAT KÄYDÄ. SE OLSI HYVÄ ASIA SEN TAKIA, KOSKA JOTTA VANHOJEN IHMISTEN EI TARVITSISI OLLA YKSIKOTONA.

KAISA HOPPULA 6. LK

POHJOIS-II

POHJOIS-IISSÄ ON MUKAVA ASUA KOSKA SE ON KYLÄ. POHJOIS-IISSÄ ON PALJON MAATILANELÄIMIÄ MUTTA HALUOISIN TÄNNE LISÄÄ HEVOSTALLEJA. KESÄLLÄ TÄÄLLÄ ON KIVAA KÄYDÄ RETKELLÄ YSTÄVIEN KANSKA KOSKA TÄÄLLÄ ON PALJON METSIÄ JA PELTOJA. POHJOIS-II SAI VUONNA 2008 VUODEN KYLÄ PALKINNON.

KIIA-MAUJA PYÖRÄLÄ 4. LK

POHJOIS-II ON MUKAVA

POHJOIS-IISSÄ ON KIVA ASUA. TÄÄLLÄ EI OLE PALJON MELUA JA TÄÄLLÄ ON RAUHALLISTA. TÄÄLLÄ ON HYVÄ KOULU JOSSA ON TOSI KIVAA. TÄÄLLÄ ON MYÖS HYVÄT UIMARANNAT JA PALJON KALOJA. KESÄLLÄ UIMME JA PELAAMME PESÄPALLOA, KÄYN KAUPASSA PYÖRÄLLÄ, HYPIN TRAMPALLA, JUON LIMSAA JA KÄYN KAVEREILLA JA KALASTAN. TALVELLA PIILKIN, LUISTELLEN JA LUEN KIRJOJA. LÄHELLÄ ON HYVÄ KIRJASTO, PALJON KAUPPOJA JA LUONTOA. SIKSI POHJOIS-II ON HYVÄ PAIKKA.

VALTTERI TOLONEN 4. LK

KÄÄRME PORTAILLA

ERÄÄNÄ PÄIVÄNÄ MENIN KATSOOMAAN TELEVISIOTA KUN ÄITI LÄHTI VIEMÄÄN ROSKIA. ÄITI NÄKI KÄÄRMEEN. KÄÄRME OLI ISO JA MUSTA. ISÄ TUULI JA SOITTI. PAPPA TUULI. MINÄ TUULIN. AIKA ISO SE OLI. ISI OTTI LAPION JA LAITTOI KÄÄRMEEN LAPIOON JA HEITTI KÄÄRMEEN POIS. LOPPU

AUSA TIIRO 2. LK

KUVITUS VILMA ERKKILÄN KIRJOITELMAN KANSILEHDESTÄ

POHJOIS-IIN ELÄMYKSET JA PETTYMYKSET

HEI MINÄ OLEN MIKAEL LEPISTÖ. JA OLEN ASUNUT TÄÄLLÄ NOIN 5 VUOTTA. TÄÄLLÄ KOULU ON TODELLA LÄHELLÄ KÄYN POHJOIS IIN KOULUA. SE ON TOSI HYVÄ KOULU, SILLÄ SIELLÄ ON VÄHÄN OPPILAITA. TÄÄLLÄ ON TOSI HYVÄT KALAPAUKAT. HUONOJA PUOLIA TÄÄLLÄ ON ETTÄ TALVELLA VOIMALAITOS VIRTAA EIKÄ VOI PILKKIÄ.

MIKAEL LEPISTÖ 5. LK

MEI-DÄN-KYLÄ

ON KI-VA A-SU-A MEI-DÄN KY-LÄS-SÄ. TA-KA-PI-HAL-LA ON HE-VOS TALU. MEI-DÄN KOU-LU-SA ON KI-VO-JA OPETAJIA.

JULIA SYRJÄLÄ 1. LK

MINUN KYLÄNI

POHJOIS-II ON PIENI KYLÄ, JOSSA ON RAUHALLISTA JA MUKAVA ASUA. POHJOIS-IIHIN VOISI TEHDÄ LISÄÄ HARRASTUS JA URHEILUMAHDOSSUUKSIA LAPSILLE JA AIKUISILLE. TÄÄLLÄ ON VAIN KOULU, PARI KAUPPAA JA PALJON IHMISIÄ, JOTEN LISÄÄ TEKEMISTÄ TARVITTAISIN. POHJOIS-IISSÄ KALASTEELLAAN JA RETKEILLÄÄN PALJON, KOSKA TÄÄLLÄ ON PALJON LUONTOA, JOISTA MONI IISSÄ ASUVA ON TYTYVÄINEN.

ANNI REKINEN 6. LK

MEI-DÄN KYLÄ

MEI-DÄN-KOU-LUN OPET-TAJAT ON KI-VO-JA. TÄÄL-LÄ ON KAU-NIS JO-KI. ON KAU-NII-TA METSIÄ. MEI-DÄN PI-HAL-LA ON KI-VAA LEIK-KIÄ MEI-DÄN-KOU-LUN RIMPAT ON KI-VO-JA.

HELMI HANHISALO 1. LK

Kylätuvalla kävivät menneitä muistelemassa muiden muassa Lippa-Maija Anttila ja Arvo Virkkula.

Perinnetietoutta tallentamassa

RITVA PIRI

Helmiikuun puolivälissä tallennettiin Pohjois-Iin kylätuvalla kerrottua perinnetietoa sekä kuvattiin vanhoja valokuvia sähköiseen muotoon.

Muistitietoja ja kuvia kerätään myös ensi syksynä, kun Kansalaisopiston toimesta aloitetaan kylällä perinnepiiri. Kansalaisopiston suunnitteluopettaja Heidi Simppala kertoo, että piirin käytännön järjestelyt ovat vielä suunnitteluasteella, mutta tavoitteena on tutustuttaa osallistujat perinnetiedon keräämiseen ja siinä käytettäviin menetelmiin. –Muistitiedon keräämisen ohella kurssin tarkoituksena on perehdyttää mukanaolijat etenkin tietojen käsittelemiseen ja hyödyntämiseen, Simppala selventää.

Perinnetiedon ja valokuvien tallentamisen pitkäjänteisempänä tavoitteena on kyläkirjan julkaisu. Pohjois-Iin kyläyhdistyksellä on tavoitteena koota tallennettujen materiaalien pohjalta kyläkirja, joka julkaistaan viiden vuoden kuluttua yhdistyksen täyttäessä kolmekymmentä vuotta. Jo ensimmäinen kylätuvalla järjestetty perinnetietokeruupäivä osoittikin, että Pohjois-Ii omaa pitkän ja tapahtumarikkaan historian.

Ensimmäinen kylätuvalla järjestetty perinnetietokeruupäivä osoitti, että Pohjois-Ii omaa pitkän ja tapahtumarikkaan historian. Onhan kylän poikki kulkenut jo vuosisatoja sitten maantieteyhteys Turusta Tukholmaan, ja tiellä on nähty niin korkea-arvoisia kuin tavallisempiakin kulkijoita, joista yksi ja toinen on jättänyt erilaisia tarinoita jälkeensä.

Mikä on Hiastinhaara?

YRJÖ TUOMINEN

Hiastinhaaran toimikunnan puheenjohtaja

Hiastinhaara on Iijoen suuosan tulvaväylä, jossa aikoinaan vesi virtasi Iijoesta Hiastinlahteen ympäri vuoden.

Etenkin keväisin tulva-aikana oli virtausta mahtava katsella. Muistan hyvin, kuinka heti suurimman tulvahaipun mentyä ohi lähtivät kyläläiset joukolla kevätkalan pyyntiin. Kalaa saatiin erittäin hyvin, etupäässä haukea, säynävää, ahventa sekä siikaa ja aina oli joukossa jokunen taimenkin.

Kalaa pyydettiin verkoilla ja pienillä rysillä. Verkoja oli Hiastinlahdessa ja Kantolanlahdessa niin paljon, että soutuveneelläkin oli vaikea soutaa. Silloin oli kevätkala arvossaan. Muistan kuinka silloin jo huolehdittiin siitä, että kalaa saadaan jatkossakin. Erikoisesti haulle tehtiin kutulaatikoita, joihin lypsettiin mäti ja maiti. Poikasten kuoriuduttua ne päästettiin vapauteen. Poikasia vietiin myös muihin lähiseudun kyliin. Näitä muistajia on enää hyvin harvassa, aika on hoitanut heidät pois.

Hiastinhaaran yli oli silta Poikkisaarentien kohdalla, ja sillan ylä- sekä alapuolella oli useita uimapaikkoja. Uimapaikat olivat kesäisin ahkerassa käytössä.

E4 -tien rakentamisen aikana vuonna 1959 koko Hiastinhaara suljettiin tiepenkereellä. Virtaus loppui kokonaan. Alkuperäisessä tienrakennussuunnitelmassa oli silta Hiastinhaaraan juuri Poikkisaarentien kohdalla. Kunta oli kuitenkin antanut luvan uoman tukkimiseen. Jälkeenpäin ajatellen silloiset kunnan päättäjät tekivät ison virheen. Kun Hiastinhaara suljettiin tiepenkereellä, loppui virtaus siinä kokonaan.

Tämän seurauksena veden vaihtuminen loppui. Hiastinlahti alkoi maata ja liettyä sekä rehevöityä haisten myös voimakkaasti. Vesi meni uimakelvottomaksi eikä sitä voinut käyttää saunavetenäkään. Muistetaan että Pohjois-Iin kylän lähes kaikki jätevedet valuiivat Hiastinlahteen pilaten lahden veden.

Kunnostussuunnitelmat

Vuosina 1961, 1962 ja 1970 Iin kunnanhallitus teki useaan otteeseen aloitteen, että Tie- ja vesiraken-

nushallitus laatisi suunnitelman Hiastinhaaran veden vaihtumisen parantamiseksi. Suunnitelmat olivat hyviä, mutta liian kalliina ne yksi toisensa jälkeen hylättiin.

Raasakan voimalaitos rakennettiin vuosina 1968 - 1970, alakanavan kaivutyöt päättyivät v.1970. Alakanavan ruoppauksella oli ratkaiseva merkitys Hiastinhaaran virtaukseen, koska veden pinta voimalaitoksen alakanavassa laski haaran yläpään kohdalla noin 2,4 - 2,7 metriä riippuen Iijoen virtauksesta.

Vuonna 1976 Iin kunnanhallitus esitti jälleen Tie- ja vesihallinnolle toimenpiteisiin ryhtymistä Hiastinlahden kunnan parantamiseksi. Perusteina olivat lahden saastumisen veden käyttäjille aiheuttamat terveydelliset ongelmat.

Oulun vesipiirin vesitoimistossa tutkittiin uudeleen eri vaihtoehdot ja päädyttiin ratkaisuun, jossa Iijoen hyvälaatuista vettä johdettaisiin Hiastinlahteen. Tämän suunnitelman mukaan vuonna 1979 avattiin Valtatie 4:n penkere kahdella halkaisijaltaan 1400 mm betonirummulla. Hiastinhaara ruopattiin Hiastinlahden pohjukasta Kantolanlahteen vuonna 1980. Työhön saatiin EU -rahoitusta.

Tämä on osoittautunut riittämättömäksi, koska rummut ovat liian ylhäällä. Kanavan syventäminen ei paljon auta, koska patopaikaksi muodostuu rumpujen korkeus.

Jos silta olisi rakennettu alkuperäisen suunnitelman mukaan, Hiastinhaara olisi veneilyreitti mereltä Iijoelle, sekä kalojen nousuväylä ja kutualue kunnossa. Raasakan voimalaitoksen rakentaminen ei olisi vaikuttanut Hiastinhaaran syventämiseen. Sillan alta olisi voinut syventää kanavaa eikä mitään estettä olisi ollut.

Hiastinhaaran kunnostuksen loppuun saattaminen

Hiastinhaaran vaikeudet eivät kuitenkaan loppuneet, vaikka ruoppaukset ja rummut tehtiin. Kun

tehdään halpa ratkaisu, siitä seuraa edelleen vaikeuksia.

Pohjois-Iin kyläyhdistys teki kunnallisen aloitteen Hiastinhaaran kunnostuksesta 3.10.2002. Aloituksen perusteella Eemeli Kiviniemi teki vuonna 2004 opinnäytetyön Oulun seudun ammattikorkeakoulussa Hiastinhaaran kunnostamisesta. Opinnäytetyössä tehtiin useita erilaisia ehdotuksia ja laskettiin niiden kustannusarviot. Ratkaisuksi valittiin halvin vaihtoehto.

Kunnostustyö jaettiin myöhemmin kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen käsitti kanavan puhdistamisen ja kunnostamisen E-4 -tien ylä- ja alapuolisilta osilta Hiastinlahden pohjukkaan saakka. Toiseen vaiheeseen kuului väylän ruoppaaminen veneilykelpoiseen kuntoon merelle asti, ja kolmantena vaiheena oli teräsrummun asentaminen E-4 -tien alitse tai mahdollinen sillan rakentaminen tien alitse.

Näistä on valmistunut ensimmäinen vaihe. 1 -vaiheen valmistumiseen tarvittiin paljon talkootunteja. Rahoitus ja toteutus saatiin Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskukselta.

Toinen vaihekin ruopattiin lähes valmiiseen kuntoon. Moottoriveneellä varovasti ajaen päästiin aina merelle saakka. Tähän toiseen vaiheeseen saatiin rahoitusta Pohjois-Iin jakokunnalta, Iin kunnalta, Ympäristökeskukselta sekä keräämällä kyläläisiltä. Tähänkin työhön tarvittiin paljon talkootunteja.

Rahapulassa väylästä jäi kuitenkin käsittelemättä Ykspensaannokan ja Kiusaajannokan väli. Käsittelemättömän väylän pituus on noin 600 metriä. Osittain pitää väylää kaivaa, mutta suurin osa on sellaista, että poistetaan vain liikennettä haittaavat kivet. Hiastinsaaren kohdalla (Ollinhietä) jäi myös pieni pätkä väylää syventämättä, siitä osasta poistettiin vain joitakin pahempia kiviä.

On kuitenkin osoittautunut tarpeelliseksi saattaa nämä loputkin väylänosat kuntoon. On tärkeää, että väylä pidetään veneilykelpoisena. Tätä veneilyreittiä käyttävät ammatti- ja vapaa-ajan kalastajat sekä useat huviloitten asukkaat. Tämän toisen vaiheen loppuunsaattaminen on tarkoitus tehdä talven 2012 tai 2013 aikana. Huonosta jäätilanteesta johtuen Ykspensaannokan ja Kiusaajannokan välinen alue jäänee talveen 2013.

Hiastinhaaran ruoppauslupa on kunnossa

On huomattava, että uusi vesilaki on tullut voimaan 1.1.2012. Uuden vesilain mukaan alle 500 m³ ruoppauksen voi tehdä ilman lupaa toisenkin vesialueella. Laisa sanotaan seuraavaa: "Jokaisella, joka kärsii lietteestä, matalikoista tai muusta niihin verrattavasta vesistön käyttöä koskevasta haitasta, on oikeus ilman lupaa toisenkin vesialueella suorittaa sen poistamiseksi tarpeellinen vesistön tilan ja käyttömahdollisuuksien parantamista tarkoittava toimenpide, jos siitä ei aiheudu tämän luvun 12 - 15 tai 19 pykälässä tarkoitettua muutosta tai seurausta eikä työn suorittamisesta johdu vesialueen omistajalle huomattavaa haittaa". Tämän mukaan pienimuotoisia ruoppauksia voi jokainen tehdä tarvittaessa ilman lupaa.

Vuosina 2005, 2006, 2007 sekä 2009 niitettiin vesikasvusto Hiastinlahdesta ja Hiastinhaarasta. Vuonna 2011 yritettiin myös niittää kasvustoa, mutta merivesi oli niiton aikaan niin alhaalla, että työ ei onnistunut. Niiton kustannuksista vastasi Ympäristökeskus.

Kolmas vaihe käsittää teräsrummun asentamisen E4 -tien alitse tai sillan rakentamisen.

Suosittelomme vahvasti sillan rakentamista. Sillan rakentaminen avaa kaikki mahdollisuudet kanavan syventämiseen myöhemmin.

Olemme lähettäneet Iin kuntaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle kirjeen, jossa kyseisiä tahoja pyydetään kiirehtimään hanketta. ELY-keskus on ilmoittanut, että Iin kunnan pitää olla aloitteellinen, jotta tämän hankkeen PRIORITEETTI nostettaisiin 1-luokkaan. Luokan nosto toisi mahdollisuuden päästä EU -rahojen jako-ohjelmaan.

Jäämme odottamaan tämän kolmannen vaiheen toteutumista.

Hiastinhaara vaatii edelleen jatkuvaa kunnossapitoa. Toivon että kyläläiset olisivat jatkossakin talkoissa mukana.

RITVA PIRI

Vuonna 2004 raivattiin Hiastinhaaran rannat, ja kuluneen talven aikana syvennettiin väylää Hiastinsaaren kohdalla.

Päkkikankaan Olympialaiset

Minusta tuli pohjoisiläinen syksyllä 1951, kun tulin Kropsulle kasvatti-
pojaksi. Elämäni oli tuohon aikaan vahvasti urheilupainotteista.
Olin innostunut erilaisista urheilulajeista jo Oulussa.

TUURE HOLOPAINEN

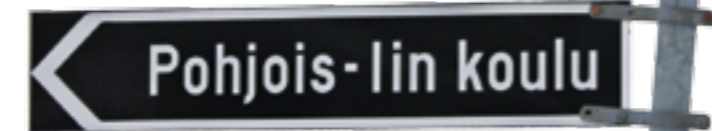
K

un tulin maalle, otin tavakseni juosta joka päivä kuusi kilometriä. Juosten taitoin myös matkan Mäeltä Pohjois-Iin kansakoululle. Painelin kilpaa Teppo Olavin hevosen kanssa, joka kuljetti kouluun Kantolan ja Kuninkaanniemen lapsia. Vaimoni

muistaa, että lentäjänlakkini liepeet lerpattivat juostessa kuin ajokoiran korvat.

Vuonna 1952 olivatkin sitten Helsingin olympialaiset. Olympiasoihtu kulki pohjoisesta etelään Pohjois-Iin kautta ja vihki juuri valmistuneen tien, joka viivasuorana halkoi asumaton korpea Olhavasta Sarkisen pajalle saakka. Viestin viejiä vaihdettiin Virkkulan risteyksessä. Kuuntelin olympialaisia radiosta ja keräsin lehtileikkeitä. Sain joululahjaksi Olympiavoittajien testamentin ja myöhemmin Helsingin olympialaiset -juhlateoksen. Myös Martti

Jukolan Suuri Olympiakirja ja Montrealin Olympialaiset ovat noista vuosista lähtien kuuluneet kirjastooni.

Poliittinen kahtiajako

Muutto kaupungista maalle aiheutti elämässäni suuren muutoksen. Maaseudun elämäntapa oli työteliäs ja käytännöllinen. Olin luonnostani sopeutuvainen, joten uuden elämäntavan omaksuminen ei tuottanut vaikeuksia. Yhden uuden asian opin vasta vähitellen: perheet jakautuivat poliittisesti maata viljeleviin maalaisliittolaisiin ja palkkatyötä tekeviin kansandemokraateihin, porvareihin ja kommunisteihin. Maalaisliittolaiset lukivat Kansan Tahtoa kintaat kädessä, etteivät kädet sotkeutuisi

paskaan, ja kommunistit kutsuivat Liittoa Sonta-Sioniksi. Jokaisen pohjoisiläisen poliittinen kanta tunnettiin. Porvareilla ja kommunisteilla oli omat kauppansa ja omat juhlaansa, ja jako oli jyrkkä. Joku maalaisliittolainen nainen saattoi poiketa Osuuskaupassa, olla sen jäsenkin, mutta kommunistit eivät käyneet Turvassa.

Vaikka rajat tiedettiin, niillä ei ollut poikajoukossa merkitystä. Yhdessä käytiin veneretkillä Saikassa ja Rontissa. Syötiin loh-ta ja heinällä silmustettuja haukia, juotiin mesimarjamehua ja polteltiin kokonaisista sanomalehden sivuista käärittyjä sätkiä. Kessut evakuoitiin Ykspensaassa olevan varaston vintiltä, jossa niitä oli sota-ajan jäämistönä. Jos ei muuta tekemistä ollut, urheiltiin. Mitään tehdasvalmisteisia välineitä meillä ei ollut, mutta kaikkia lajeja harrastettiin. Kuulaksi kävi pyöreä kivi, kiekoksi liuskakivi, keihääksi sopivanmittainen keppi, ja moukarina käytettiin puuvartista paukkaa. Eivät ne virallisten kilpailuvälineitten painorajoja täyttäneet, mutta väline oli kaikille sama ja tulokset vertailukelpoisia.

Kaupunkioiloissa en ollut juuri voinut hiihtää, joten sitä oli opeteltava alkeista lähtien. Kaverit näkivät ladusta, missä olin hiihtänyt. Sukset harottivat sivuille miten sattui. Minkäänlaista valmentajaa ei ollut. Kun ensimmäiset hiihtokilpailut olivat tulossa, kyselin naapurin pojalta, miten saisin suksetni luistaviksi. Hän neuvoi hyväntahtoisesti pistämään suola kangaspussiin, kusemaan siihen ja voitelemaan sukset sillä. Se estäisi pohjien jääytymisen. Ihmettelin vähän, kun ne jäätivät siitä huolimatta.

Oman kylän olympialaiset

Urheilun suurin kesätapahtuma olivat Pohjois-Iin työväentalolla pidetyt Päkkikankaan olympialaiset, joihin kaikki saivat osallistua. Se oli miesten puuhaa, en muista, että niissä olisi ollut sarjoja tytöille. Järjestäjiä oli varmasti paljonkin, mutta mieleeni ovat jääneet erityisesti Taisto Lehtopuro, joka loistavana taiteilijana teki kisajulisteet Osuuskaupan vieressä olevalle ilmoitustaululle, ja Jussi Tiiron, toisen polven maalaisliittolainen kunnallispoliitikko, jolle kaikenlaiset kilpailut olivat intohimo.

Lajeja oli runsaasti: yleisurheilua edustivat juoksut, hyppy ja pyöräily, lähinnä aikuisille miehille sopivat nuolen- ja hevosenkengänheitto sekä naulanlyönti. Kylän

ylivoimaisesti paras nuolenheittäjä oli Tiiron Jussi. Hän oli vasenkätinen, seisoi tukevassa haara-asennossa ja pyrki heittämän nuolet mahdollisimman suppeaan kasaan. Jos ensimmäinen nuoli osui taulun keskelle, tulos oli varmasti yli neljäkymmentä pistettä. Jussin ennätys oli 49 pistettä, ja hän metsästi koko ikänsä täyttä 50 pistettä. Jussi oli varma, että ilman liian innokasta huviteltan pitäjää hän olisi kerran saanut sen Haminassa. Sarjan neljä ensimmäistä nuolta osuivat kymppiin. Asiasta kiihtynyt teltan pitäjä ryntäsi liian aikaisin tarkistamaan tulosta ja joutui heittolinjalle. Jussin oli käännettävä jo lähdössä ollut viimeinen nuoli seinään. Sen sai uusia, mutta se lipesi yhdeksikköön.

Osallistuin yleensä pikajuoksuihin. Pitempikin matka oli kerran tarjolla, mutta sarja oli yleinen, joten oli kilpailtava miesten kanssa. Yritin juonimalla saada aikaan mahdollisimman hitaan alkuvauhdin, mutta en onnistunut ja jäin pitkässä kirissä kymmeniä metrejä. En päässyt palkintosijoille, mutta sain Taisto Lehtopuron lah-

Olympialaisten odotettu kohokohta oli Jussi Tiiron ja Iikka Meriläisen 100 metrin haastejuoksu

joittaman kunniapalkinnon. Kirja "Pojalla ei ollut kotia" on edelleen kirjahyllyssäni. Olen kirjoittanut sen kansilehdelle: "Kunniapalkinto 1500 metriä".

Olympialaisten odotettu kohokohta oli Jussi Tiiron ja Iikka Meriläisen 100 metrin haastejuoksu. Molemmat miehet olivat reilusti satakiloisia. Tiiron Jussi oli absoluuttisesti ja siten puhtaasti urheilun kannattaja. Meriläisen Iikka puolestaan oli enemmän taiteilija kuin urheilija ja käytti dopingia, mikä ei siihen aikaan ollut kiellettyä. Sen antamassa voiman tunnossa hän, kovien maanitteluiden jälkeen, asettui lopulta lähtöviivalle. Heidän juoksunsa oli käsittämättömän kevyttä ja nopeaa. Jussi, joka oli parempi juoksija, piti yllä jännitystä ja liian motivaatiota juoksemalla tiiviisti hänen rinnallaan. Niin kilpailuhenkinen hän kuitenkin oli, ettei antanut Iikan voittaa vaan löi hänet rinnanmitalla.

Aatteet mukana urheilussakin

Suhteeni aatteellisiin rajalinjoihin oli äärimmäisen joustavaa. Kävin kansandemokraattien osuuskauppajuhlissa Pohjois-Iin

työväentalolla, maalaisliittolaisten tupailoissa ja lestadiolaisten seuroissa. Puheet olivat pitkiä ja perusteellisia. Jos osuuskauppajuhlan juhlapuhe kesti alle kaksi tuntia, väki jupisi narikan puolella, että eipä tuolla ollut juuri mitään sanottavaa.

Kerran pojat tulivat kertomaan, että sunnuntaina olisi Olhavassa yleisurheilukilpailut. Sinne oli lähdössä Pohjois-Iistä kuorma-auton lavallinen nuoria miehiä. Pääsisimme mukaan, jos haluaisimme. Totta kai, totta kai me halusimme! Mutta perillä odotti ikävä yllätys. Työväen Urheiluliiton ja Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton välinen järjestösota oli silloin kuumimmillaan. Niinpä kun marssimme ilmoittautumaan, meiltä ruvettiin kyselemään, olimmeko Iin Yrityksen vai Iin Urheilijoiden miehiä. Päkkikankaan olympialaisissa ei tällaisia kysymyksiä ollut koskaan esitetty. Tilanne oli hämmentävä. Molemmat seurukset toimivat Haminassa, joten emme kuuluneet kumpaankaan. Kun Olhavan Kunnan miehet sen ymmärsivät, kilpailulupaa ei hellinnyt. Olimme tietysti hyvin pettyneitä.

Joukkoomme kuuluneet nuoret miehet saivat kilpailun tuomariston kuitenkin pohtimaan asiaa. Jonkin ajan kuluttua meille kerrottiin, että tuomaristo oli päättänyt järjestää ylimääräisen lajin, johon voisimme osallistua. Se olisi 5 x 20 metrin viesti poikamiehet vastaan ukkomiehet. Me voitimme ukkomiehet ja saimme kaikki hopeanvärisen mitalin, johon oli kaiverrettu teksti "5 x 20 m:n viesti". En ymmärrä vielä, missä välissä se ehdittiin niihin kaivertaa. Useimmat voittamani alppakalusikat ja pokaalit kiillotin vuosien mittaan mustiksi ja käyttökelvottomiksi, mutta tämä mitali on minulla yhä muistona nuoruuteni urheilusaavutuksista.

Kun tulin murrosikäni, minun oli tehtävä valinta urheilun ja henkiseimpien harrastusten välillä. Lopetin säännöllisen harjoittelun, mutta osallistuin vielä satunnaisesti urheilukilpailuihin. Peruskunto oli edelleen kova. Iin yhteiskoulun mestaruuskilpailuissa paransin harjoittelemattomanakin korkeushyppynäytystäni 10 senttiä, kun kilpaa oli katsomassa tyttöjen voimistelunopettajan sijainen, 18-vuotias kaunotar.

Kun minulta silloin tällöin kysytään, mistä olen kotoisin, kerron olevani oululais-iläinen. Tunne-elämäni on Pohjois-Iistä, ajattelutapani Tuirasta. Pääni on kaupungista, mutta sydämeni maalta.

Kuningaspallon saattohoitola

Tätä vuotta vietetään pesäpallon 90-vuotisjuhlavuotena, joten juhlavuoteen sopii yksi Asterix-sarjakuvan gallialaiskylän tapainen esimerkkikylä, joka pesäpallon suhteen kulki omia polkujaan. Se kylä on entinen kotikyläni Pohjois-Ii.

PERTTI HUOVINEN

Pohjois-Iin kansakoulussa v. 1954 – 59

Lauri "Tahko" Pihkala kehitti pesäpallon ottamalla elementtejä vanhasta suomalaisesta pallopelistä kuningaspallosta ja amerikkalaisesta baseballista, johon hän oli tutustunut ensimmäisen kerran lännellä käydessään vuonna 1907. Pesäpallo nousi 1920-luvulta lähtien suosituksi koulu- ja vapaa-ajan peliksi syrjäyttäen kuningaspallon niin, että se on unohtunut koko Suomessa, paitsi yhdessä kylässä.

Kuningaspallo oli Suomen yleisin koulupeli 1900-luvun taitteessa sekä vuosisadan parina alkuvuosikymmenenä, ja sitä pelattiin muiden pallopelien, kuten nelimaalin, ohella myös vapaa-ajalla. Lauri Pihkala tutustui kuningaspalloon mentyään kotikunnastaan Pihtiputaalta Jyväskylän lyseoon, missä kuningasta pelattiin valtapelinä. Kuningaspallossa oli useampia paikallisia versioita. Toki pelillä oli virallisetkin kirjalliset säännöt, joista ensimmäiset ruotsinkieliset julkaisi Viktor Heikel jo vuonna 1874. Ensimmäiset suomenkieliset säännöt kirjoitti Ivar Wiksman vuonna 1903.

Aktiivista ja erittäin kilpailuhenkistä kilpaurheilijaa Tahko Pihkalaa vaivasi kuningaspallon pelaamisessa se, että pelissä ei laskettu pisteitä, maaleja tai juoksua,

eikä siinä saatu varsinaisesti voittajaa. Kilpaurheilun kannalta hän näki siinä eräitä muitakin heikkouksia. Pelin säännöt toki olivat erittäin yksinkertaiset eikä välineiksi tarvittu muita kuin maila ja pallo.

Omatekoisin välinein

Omana kansakouluajanani 1950-luvulla oli Pohjois-Iin koululla jo räpylöitä, mutta kylillä pelattiin avokäsin. Koululla pelattiin tuohon aikaan kuningaspalloa pesäpallolla, mutta kotioloissa pallon teimme joskus palloksi puristetusta paperista, joka päällystettiin renkaiksi leikatulla pyörän sisuskumilla. Mailat teimme itse. Koulussa niitä sorvasi käsityötunneilla johtaja-opettaja J.F. Hiivala eli Jonne, kuten häntä kutsuttiin takanapäin. Jos asianomainen sattui kuulemaan Jonne -sanana joltakin oppilaalta, olivat seuraukset ankarat.

Vaikka pesäpallo oli tullut liihin jo 1920-luvulla lähinnä suojeluskunnan myötävaikutuksella, ei Jonne Hiivala pelauttanut sitä Pohjois-Iin koulussa. Se on vähän kummallista, sillä hän itse oli innokas suojeluskuntalainen. Saattaa olla, että kuningaspallo sopi hänelle siksi, että se ei vaatinut tuomarin läsnäoloa, koska juoksua ei laskettu. Itse muistan hänen käveleskel-

leen mietteissään kädet takamuksen päällä lähialueella Olkonien ja Lehtopuron takaisessa metsässäkin voimistelutunnin aikana ja antaneen meidän poikien pelata keskenämme. Jonne oli sivutöikseen Pohjois-Iin Osuuskassan hoitaja, pankinjohtaja, ja vanhemman pohjoisiiläispolven muistaman mukaan saattoi olla tekemässä asunnossaan pankkihommia voimistelutunnilla.

Pelikenttänä oli 1950-luvulle saakka koulun piha, eli nykyisten vanhojen rakennusten välinen alue. Nykyisen koulurakennuksen paikalla oli iso punamultainen ulkorakennus: liiteri, makki ja varasto. Pihalla löivät isot pojat palloa välitunnin aikana. Kovimmat lyöjät onnistuivat lyömään jopa varaston taakse. Itse muistan ainakin entisen naapurinpojan Tiiron Jorman vetäisseen pallon katon yli.

Jossakin vaiheessa tasoitettiin pelikenttä nykyisen pallokentän paikalle ja pallonlyönti siirtyi sinne. Isommat pojat pelasivat ja me alaluokkalaiset katselimme, jos ei sattunut olemaan muuta puuhaa. Kerran muistan seisokselleeni takakentällä ja saaneeni pallon otsaan. Kipeästi kävi ja mustelma tuli, mutta ei auttanut määristä, jotta säilyttäisi kasvonsa.

Nykyisten polkupyöräkatosten ja kiipeilytelineiden paikalla on vielä reilut viisi vuosikymmentä sitten pelattu kuningaspalloa. Taustalla näkyvän uudemman koulurakennuksen paikalla sijaitsi tuolloin punainen ulkorakennus huusseineen ja puuliiterineen.

Kuninkaita, lukkareita ja rivimiehiä

Pohjois-Iissä käytössä olleet kuningaspallon säännöt olivat varsin yksinkertaiset. Yleensä kaksi parasta lyöjää oli kuninkaan eli tavallaan joukkueen kapteenina. He valitsivat mukana olleista pojista joukkueet. Pelaajien määrällä ei ollut väliä eikä sekään haitannut, jos toisessa joukkueessa oli yksi pelaaja enemmän kuin toisessa. Kuninkaan lisäksi hyvässä arvossa olivat vielä lukkarit.

Kentällä oli lyöntialue, jota voisi pesäpallotermillä nimittää kotipesäksi. Syötön kohdistamiseksi piirrettiin pieni ympyrä, jonka ääressä lukkari eli nostatti syötti ja lyöjä löi. Pohjoisiiläisessä versiossa kuninkaalla oli neljä lyöntiä, lukkarilla kolme ja rivimiehillä yksi, joskus saattoi hutilyönnin uusia. Jos syöttö ei ollut mieleinen, ei ollut pakko lyödä.

Ulkokentällä oli vain yksi pyöreä pesä. Jos lyönti oli onnistunut, yritettiin juosta ulkopesälle. Muussa tapauksessa sai jäädä kotipesään odottamaan sopivaa lyöntiä, eli omalla lyönnillä ei tarvinnut lähteä. Jos uskalsi, sai toki karkkya. Käytössä oli niin sanottu heittopalo, eli kotipesän ja ulkopesän välillä juoksevaa sisäpelaajaa yritettiin heittää pallolla. Pallo kädessä sai ajaa takaa ja polttaa lähempää. Jos osui, juoksivat kaikki ulkopelaajat koti- tai ulkopesään ja

vuoro vaihtui. Sisäpelaajat saivat yrittää polttaa takaisin pesien ulkopuolella olevia vastustajia. Liikettähän siinä sai ja monet kehittyivät taitaviksi väistelijöiksi. Vuoro saattoi vaihtua myös ennalta sovitusta määrästä, useimmiten kahdesta tai kolmesta kopista.

Jos ei tullut kyllin hyvää lyöntiä, jolla olisi voinut edetä, sai viimeisen lyöjän jälkeä polttaa pesällä olevan pelaajan. Juoksuja ei laskettu, vaan peliä jatkettiin niin kauan, kuin voimistelutuntia tai välituntia pelata. Peliä ei siis varsinaisesti voittanut kumpikaan joukkue. Koska pelattiin kovalta pallolla, ei tullut juuri inttoja siitä, oliko pallo osunut ja vaihtuuko vuoro. Osuman saaneelle tuli usein komea mustelma. Juuri kenellekään ei luonto antanut periksi itkeä, vaan hammasta purren jatkettiin.

Pisimpään Pökkikankaalla

Hiivalan Jonne jäi eläkkeelle toukokuussa 1959, ja kuninkaan pelu voimistelutunneilla loppui Pohjois-Iin koulussa siihen. En tiedä jatkuiko välituntipelinä, koska menin itse samana vuonna Iin Yhteiskouluun. Pohjois-Iin kylillä kuningaspallo taisi elää pisimpään Pökkikankaalla, jossa sitä pelattiin pitkälle 1960-luvulle ainakin kolmella eri stadionilla, eli Rajalan Arvin, Virkkus-Eetin ja Lindgrenin ken-

tillä. Muistan, että joskus sattui tulemaan haminalaisia poikia pyörimään Pökkikankaalle, ja he ihmettelivät kummallista peliä. Palijasjalakaset pökkikankaalaiset taitavat olla nuorimpia, jotka osaavat pelata kuningasta. Nuorimmatkin lähempänä kuuttakymmentä.

Kuninkaan ohella pelattiin sutikkaa, joka muistutti kuningasta, mutta ei ollut joukkuepeli. Myös nelimaali oli ohjelmasa ja sitä pelasivat työtökin. Pesäpallon opettivat Pohjois-Iin koululaisille yläluokan tyttöjen ja alempien luokkien voimistelutunteja pitäneet naisopettajat, niin että emme olleet aivan pesäpalloummikkoja kummajaisia mennessämme kansalaiskouluun tai yhteiskouluun.

Joka tapauksessa Pohjois-Iin koulu kuuluu Suomen liikuntahistoriaan erikoisena opinahjona, jossa varmaan pelattiin kuningaspalloa kymmeniä vuosia pitempään kuin missään muualla Suomessa. Vieläköhän löytyisi sen verran liikkeelle pääseviä ja peliä osaavia, että saisi järjestettyä näytösottelun? Tietysti pelin voisi elvyttää koulussakin, kun kirjoittaisi säännöt ja pelin idean opettajille. Tosin pelkään pahoin, että nykypolvella pääsisi märy, jos pallo osuu ja joku omainen saisi aiheen kirjoittaa paheksuvan yleisönoastokirjoituksen väkivaltaisesta ja vaarallisesta pelistä.

VALTO PERNUN SÄÄTIÖ

Konintie 44, 91100 Ii, puh. (08) 817 3655

www.valtopernu.net

Onnittelemme Pohjois-Iin kyläyhdistys ry:tä merkkipäivän johdosta ja kiitämme hyvästä yhteistyöstä sekä toivotamme onnea ja menestystä myös jatkoon.
Iin Yrittäjät ry

**POHJOLAN
VOIMA**

Kyläläisiä

RITVA PIRI

Tuoreen iiläisen sisustusliike

Päivi Laakso piti pientä sisustusliikettä Oulussa Isonkadun varrella ja sittemmin kiinteistön jouduttua remonttiin kotinsa tiloissa perheen asuessa kaupungissa.

Laaksoilla oli mieleinen kesäpaikka Iissä, mutta molempien puolisoiden toimiessa yrittäjinä ei aikaa mökkeilyyn tahtonut enää löytyä. Niinpä he alkoivat etsiä kotia, jonka lähellä olisi joki tai merenranta ja päätyivät löytämään sopivan talon Iistä Konintien varrelta. Muuttamaan perhe pääsi viime elokuussa, joten he ovat varsin tuoreita pohjoisiläisiä.

Sisustusliikkeen pitämistä Laakso on jatkanut myös Iihin muutettuaan, liiketoiminta vain on siirtynyt Valleys-nimiseen verkko-kauppaan. Verkkokaupan lisäksi yrittäjällä on noutopuoti kotonaan, missä hän järjestää myös esittelyiltoja. Sisustus- ja lahjatarvike-

Laakson valikoimiin kuuluvat myös tekstiilit ja puutarhatuotteet sekä jossain määrin myös vaatteet ja asusteet, tilaamalla jopa huonekalut. – Tuotteet hankin pääasiassa Ruotsista ja Tanskasta, kotimaastakin jos mahdollista, nykyisin Suomessa on tuotanto tosin harmittavan vähäistä, hän valottaa.

Jari Laaksolla on puolestaan yritys Oulussa, ja perheen Oona-tytär opiskelee tieto- ja kirjastopalvelujen alaa niin ikään Oulussa. Myös Päivi Laakso liikkuu kaupungin suunnalla usein, mutta etäisyys Ouluun ei Laaksoja ahdistaa. – Iistä pääsee kaupunkiin nopeasti, ja tyttären tarvitsemat bussiyhteydetkin toimivat hyvin, Laakso toteaa. Myös kodin ikkunoista avautuvat komeat joenvarsinäkymät ovat saaneet perheen viihtymään mainiosti uudella kotipaikkakunnallaan.

Samuli ja Emilia Hiltunen

Melkein paluumuuttajat

Samuli ja Emilia Hiltunen muuttivat Pohjois-Iihin kolmisen vuotta sitten asuttuaan aiemmin Haukiputaalla. Pariskunnan suunnitelmissa ei vielä tuolloin edes ollut omakotitalon hankinta, mutta Emilialla oli nykyiseen kotiin sukusiteitä, jotka houkuttivat heidät kuitenkin taloa katsomaan - ja kaupathan syntyivät. – Täällä on kaikkea mitä tarvitaan, valmis pihapiiri ja vanhat ulkorakennukset, mutta kuitenkin uudehko ja tilava talo, joka ei heti kaipa remonttoimista, Emilia Hiltunen listaa.

Ulkorakennukset ovatkin tulleet tarpeeseen, sillä taloksi asetuttuaan Hiltuset hankkivat kanoja ja vuohia, ja viime vuodenvaihteessa navetta sai asukeikseen myös kantavia emolampaita, joten ”perheenlisää” on tiedossa sekä osin jo saatukin.

Hiltusten tarkoituksena on pyrkiä hiljalleen mahdollisimman pitkälti luontaistalouteen omassa ruokahuollossaan. Kotieläinten hankinnan lisäksi he suunnittelevat oman kasvi- ja perunamaan perustamista sekä maakellarin rakentamista. – Omenapuita olen myös istuttanut, mutta lehmää emme sentään taida laittaa, Emilia hymyilee. Maidon kaksilapsinen perhe nimittäin hankkii Haukiputaalta Oravan luomutilalta. Molemmat vanhemmat ovat myös tautaltaan maalta, joten sekä eläinten hoito että kotitarveljely ovat entuudestaankin tuttuja puuhia.

Perheen isä Samuli työskentelee edelleen Haukiputaalla, Emilia on parhaillaan äitiyslomalla. Hiltusista on muutamassa vuodessa tullut tyytyväisiä pohjoisiläisiä, ja Emilia toteaaakin sekä talon että kylän tuntuneen kotoisilta heti alusta alkaen.

Mökillä ympäri vuoden

Paavo Palukka on paljasjalkainen pohjoisiläinen, vaikka onkin itse asunut Oulussa jo viisikymmentä vuotta. Miehen synnyinkoti sijaitsi Päkikilänkankaalla - tai oikeammin Mäellä, kuten Kantolantien vartta siltä kohdin ennen nimitettiin.

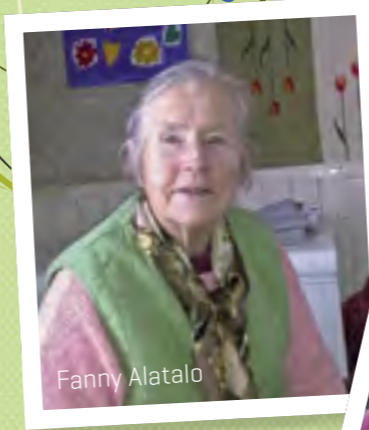
Hiukeessa sijaitsevan mökkinsä Paavo ja Tuula Palukka rakensivat jo 1970-luvun loppupuolella Paavon lapsuuskodin entiselle niittymaalle. – Jo vanhemmillani oli täällä mökki, jossa ennen kesäajat asuttiin, kun karjakin oli täällä luonnonlaitumella, hän muistelee. Oulussa Palukat asuvat kerrostalossa, ja viimeisimpien kymmenen vuoden aikana he ovatkin viettäneet ympäri vuoden lähes kaiken aikansa mökillään.

– Eläkeläiselle sopivaa hyötyliikuntaa ja kaikenlaista puuhastelua riittää, ja kesäisin kalastamme paljon verkoilla, he listaavat. Edes sääskien ja punkkien kaltaiset merenrannan riesat eivät tyytyväisiä mökkiläisiä pelota.

Pariskunnan lapsenlapset, 13-vuotias pojantytär ja tyttären kuusi-vuotias poika viihtyvät isovanhempien mökillä. Paavon vanhempien aikoinaan käyttämä kesäpaikka puolestaan on nykyisin heidän tyttärensä perheen käytössä, joten mökkielämä kiinnostaa myös nuoremman polven edustajia. – Oulussa käydessä tulee helposti sanoneeksi lähtevänsä kotiin, kun mökille lähdetään, joten kyllä tästä on melkein pätkä tullut, he myhäilevät.

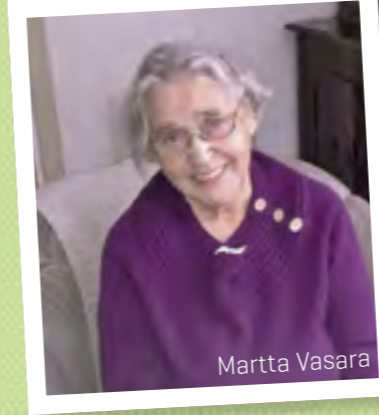
Paavo Palukka

Fanny Alatalo

Liita Suutari

Martta Vasara

Kotikunnalle uskolliset

Kantolan yksitoistapäisen sisarusarjan nuorimmat Liita Suutari (s. 1914), Fanny Alatalo (s. 1916) ja Martta Vasara (s. 1917) ovat eläneet lapsuutensa Pohjois-Iin Kantolassa, ja kaikki kolme asuvat edelleen kotikunnassa.

Kolmikon lapsuudessa Kantolantie oli pelkkä kärrytie, jota kesäisin kuljettiin hevostäällä ja talvisin -reellä. Ajan tapaan melkein kaikki ruoka saatiin omilta pelloilta ja navetasta. Lisäksi kalastus toi sekä lisätuloja että ruokaa omaankin pöytään.

– Työtä piti tehdä jo lapsena, äiti määräsi ”ensin työ, sitten leikki”, sisarusket muistelevat. Kasvimaan kitkemistä, marjanpoimintaa ja eläinten ruokintaa riitti kesäiseen aikaan ja talvisin karstattiin villoja, kehrättiin ja tehtiin käsitöitä. Silti lapset ennättivät myös uimaan ja leikkimään, ja kolmikolle onkin jäänyt lapsuudestaan lämpöiset muistot. – Veljetkään eivät kiusanneet, olivat kai jo vähän vanhempia ja viisaampia, he myhäilevät.

Siskoksista Martta ja Fanny toimivat aikoinaan emäntinä palokunnan talolla, joka nykyisin paremmin tunnetaan Tiiron Jussin talona. Palokunta järjesti tuohon aikaan muun muassa erilaisia tapahtumia kuten hiihto- ja polkupyöräilykisoja sekä tansseja, joilla hankittiin varoja toimintaan ja saatiin nuorisolle erilaista tekemistä.

RITVA PIRI

Yhteistyökumppanina PVO-Vesivoima Oy

Pohjois-Iin kyläyhdistys ja Pohjolan Voima ovat jo vuosia tehneet yhteistyötä, jonka puitteissa on muun muassa kunnostettu Hiivalan uimaranta sekä suoritettu Hiastinhaaran rantojen vesakonraivausta väylän nelostien yläpuolisella alueella.

Uimarannan kunnossapidosta sekä järjestyksenvalvonnasta vastaa kyläyhdistys, ja tulevan kesän aikana yhtiö on luvannut toimittaa uimarannalle kunnossapitoa varten hiekkaa. Seuraavan kesän suunnitelmiin puolestaan kuuluu Hiastinhaaran rantojen raivaaminen koneellisesti. –Työ on tarkoitus suorittaa muiden jokivarren ranta-alueiden maisemanhoitotöiden yhteydessä, kertoo Juha Kerkelä PVO-Vesivoima Oy:stä.

Hiastinhaaran raivauksen osalta kyläyhdistyksen tehtävänä on etukäteen koneen liikkumiseen tarvittavien lupien hoitaminen kuntoon, yhtiö taas vastaa uoman rantojen koneellisesta raivauksesta ja yhdistys mahdollisista jälkitöistä. Kerkelä toivoo myös jokivarren kalastajilta kalastukseen liittyvien rakennelmien pitämistä selkeinä, jotta ne olisi kunnostustöiden aikana helppo huomata ja kiertää.

Kyläyhdistyksen kanssa tapahtuvan yhteistyön lisäksi yhtiö on tiiviisti tekemisissä myös Pohjois-Iin koulun kanssa, minne on muun muassa lahjoitettu pesivälineitä sekä sponsoroitu koulun tapahtumia. Koulun liikuntasalia on myös käytetty yhtiön oman väen koulutus- ja liikuntapaikkana.

Palkittua rakennussuojelua

Noin vuosi sitten palkittiin pohjoisiläiset Kimmo ja Tuija Seuranen Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämällä Viisikanta-palkinnolla Brusilan tilan pihapiirin alkuperäisessä asussa säilytetystä miljööstä sekä tilan rakennusten esimerkilisistä korjaustyöistä.

Brusilan tilan Seuraset lunastivat perikunnalta vuonna 1999, minkä jälkeen alkoivat kunnostustyöt. –Siitä asti tässä on ollut jokakesäinen työleiri, Kimmo Seuranen naurahtaa. Rakennusten ulkopuolen, kuten kattojen ja vesitalouden kuntoon saattamiseen sekä ikkunaremonttiin myönsi Museovirasto tukea, jonka suuruus on Seurasen mukaan enimmillään puolet kustannusarviosta. Sisätilojen remontoiminen hän kertoo olleen itse kustannettua ja myös vapaampaa, joskin materiaalien sopivuus tiloihin on otettava huomioon.

Remontin mittavimpiin urakoihin kuuluivat ikkunoiden sekä pihapiirissä sijaitsevan kivinavetan seinämuurien kunnostus. Seurasen mukaan suurimmat työt onkin nyt saatu hoidetuksi, mutta edelleen on omistajille kesätöitä talon ja pihapiirin parissa tiedossa.

RITVA PIRI

**SÄÄSTÖ-
KUOPPA**

VALTAVAT VALIKOIMAT
HALVAT HINNAT

D|GRAPHER

**MAINONNAN
SUUNNITTELU**

www.d-grapher.com • p. 044 0550 283

Itella Green

Pohjois-Iin kyläyhdistys ry
kiittää lämpimästi
kaikkia yhteistyökumppaneita sekä ilmoittajia

Olhavan seudun
kehittämisyhdistys ry
onnittelee 25-vuotiasta
Pohjois-Iin kyläyhdistys ry:tä

Camping Seljänperä

050 400 7620
campingseljanpera@gmail.com

**Somistus ja
pitopalvelu**

Tehdään juhlastasi
mieleenpainuva tilaisuus

Eija
040-575 7191

Taina
040-575 7192

ONNEA 25-VUOTIAS POHJOIS-III!

Tule jäseneksi ja tuo yhdistyksesikin
mukaan maakunnallisen
yhteenliittymän toimintaan!

Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry www.ppkylat.fi

Kokonaisvaltaista hyvää oloa Iin Fysiosta!

Tarjoamme kokonaisvaltaista fysioterapiaa sekä hierontaa
vauvasta vaariin. Tavoitteenamme on Sinun fyysisen
toimintakyökyä ylläpitäminen ja parantaminen

IINFYSIO

www.iinfysio.fi

Valtarintie 2, 91100 Ii
p. 050 911 1739

TEMPUR

Maakunnan Mainiot Kylät-hanke
onnittelee 25-vuotiasta Pohjois-Iitä ja
toivottaa menestystä myös tuleville
vuosille! www.mainiotkylat.fi

Iin Energia Oy

Paloasemantie 13 91100 Ii

puh. (08) 8180 220 fax. (08) 8180 207

Vikapäivystys työajan ulkopuolella p.040 5898951

www.iinenergia.fi

Oulun OP onnittelee
25-vuotiasta
Pohjois-Iin kyläyhdistystä!

Oulun OP

**Yli-Iin
Puu Ja Turve**

**Metsänhakuupalvelut
vuodesta 1972 lähtien**

Asematie 266
91100 Ii
yritys@ojala.mloposti.fi

Timo 0400 220 594
Eero 0400 183 397
Alpo 0400 194 032